

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทร. 0 2244 2072

เรื่อง ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ผู้เรียบเรียง นางสาวศรันยา สี่มา นิตกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

ออกอากาศ มีนาคม 2561

แนวความคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในการกระทำละเมิดเกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยโรมัน บุคคลซึ่งกระทำการใด ๆ ที่เป็นการผิดศีลธรรมหรือกฎหมายบ้านเมือง ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และทรัพย์สินของบุคคลอื่น ไม่ว่าจะกระทำด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม มีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าเสียหายเพื่อเยียวยาความเสียหายนั้นให้แก่ผู้ถูกระทำละเมิดด้วย การชดใช้ค่าเสียหายจากการกระทำละเมิดแต่เดิมมีความเกี่ยวพันระหว่างกฎหมายอาญากับกฎหมายแพ่ง ค่าเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบจึงสูงกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเนื่องจากรวมเอาค่าปรับทางอาญาที่ต้องชำระให้แก่รัฐเข้าไว้ด้วย ต่อมาเมื่อมีการแยกกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่งออกจากกันอย่างเด็ดขาด ความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดจึงเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นความรับผิดชอบทางแพ่งอย่างแท้จริง ผู้กระทำละเมิดมีหน้าที่ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกระทำละเมิดไม่เกินจำนวนความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงตามที่ถูกกระทำละเมิดได้รับ เพื่อแก้ไขเยียวยาให้ผู้ถูกระทำละเมิดกลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนว่าไม่มีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น

เมื่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีมีมากขึ้นประกอบกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การกระทำละเมิดจึงมีความซับซ้อนมากขึ้นและมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนรุนแรงมากขึ้น เช่น มลพิษที่ปนเปื้อนอยู่ในแหล่งน้ำ หรือความเจ็บป่วยจากการใช้สินค้าที่ไม่มีคุณภาพ ในขณะที่การกำหนดค่าเสียหายจากการกระทำละเมิดลักษณะนี้มีจำนวนไม่สูงนัก ผู้กระทำละเมิดจึงจงใจกระทำละเมิดเพื่อประโยชน์ของตนเอง โดยไม่ยำเกรงต่อกฎหมายบ้านเมือง ด้วยเหตุนี้ หลักการในเรื่อง “ค่าเสียหายเชิงลงโทษ” จึงถูกนำมาใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนและป้องปรามการกระทำละเมิดนั้นไม่ให้เกิดขึ้นอีกในอนาคต

“ค่าเสียหายเชิงลงโทษ” (Punitive Damages) หรือ “ค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง” (Exemplary Damages) คือ ค่าเสียหายทางแพ่งที่ถูกกำหนดขึ้นเพิ่มเติมจากค่าเสียหายที่แท้จริงที่ผู้ถูกระทำละเมิดได้รับ มีจุดมุ่งหมายเพื่อลงโทษผู้กระทำละเมิดให้เกิดความเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำละเมิดเช่นนั้นอีก รวมถึงป้องปรามบุคคลอื่นให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำละเมิดในลักษณะนั้นในอนาคต การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจะมุ่งพิจารณาถึงพฤติกรรมอันชั่วร้ายของผู้กระทำละเมิดมากกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) โดยประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรกที่น่ามาบัญญัติไว้ในกฎหมาย และเป็นที่ยอมรับในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ในเวลาต่อมา

ค่าเสียหายเชิงลงโทษ มีลักษณะสำคัญ 4 ประการคือ 1) เป็นค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นเพื่อลงโทษผู้กระทำละเมิด ป้องปรามไม่ให้ผู้กระทำละเมิดกระทำการนั้นซ้ำอีก และป้องปรามไม่ให้บุคคลอื่นกระทำการเช่นนั้นในอนาคต 2) เป็นค่าเสียหายที่ฝ่ายผู้ถูกระทำละเมิดไม่ต้องพิสูจน์ถึงจำนวนความเสียหายในส่วนนี้ เป็นดุลพินิจของศาลที่กำหนดได้เองตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของการกระทำละเมิด ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำละเมิด และความเสียหายที่ผู้ถูกระทำละเมิดได้รับจากการกระทำละเมิดนั้น 3) เป็นค่าเสียหายที่กำหนดเพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจากค่าเสียหายที่แท้จริง ซึ่งศาลอาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้เพียงอย่างเดียวได้ แม้ไม่ปรากฏค่าเสียหายที่แท้จริง และ 4) ศาลจะกำหนดให้เฉพาะกรณีของการกระทำละเมิดที่มีพฤติการณ์รุนแรง ซึ่งมีลักษณะของการกระทำเช่นเดียวกันกับคดีอาญา เช่น มีการใช้กำลังทำร้าย ช่มชู้ หลอกหลวง ใช้กลฉ้อฉล ซึ่งมุ่งหมายให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้ถูกระทำละเมิด หรือทำให้เกิดความอับอาย ถูกดูหมิ่น เป็นต้น

การนำหลักการเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทยในช่วงแรกยังไม่ได้รับการยอมรับมากนัก เนื่องจากประเทศไทยใช้ระบบประมวลกฎหมายซึ่งยอมรับหลักการที่ว่าผู้กระทำละเมิดควรต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายไม่เกินจำนวนความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงตามที่ถูกผู้ถูกระทำละเมิดได้รับเท่านั้น ซึ่งแม้หลักการเช่นนี้จะสร้างความเป็นธรรมให้กับคู่กรณีทั้งสองฝ่าย แต่ในบางกรณีก็ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำละเมิดที่จงใจกระทำละเมิดโดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและไม่สนใจผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลอื่นหลาบจำไม่กล้ากระทำละเมิดอีกได้ เนื่องจากค่าเสียหายที่ต้องรับผิดชอบมีจำนวนเล็กน้อยเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่ผู้กระทำละเมิดจะได้รับ ด้วยเหตุนี้จึงมีการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาปรับใช้ในระบบกฎหมายไทยมากขึ้นในเรื่องที่มีความสำคัญหรือกระทบต่อสิทธิของประชาชนอย่างร้ายแรงโดยบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 เป็นต้น

การนำหลักการเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทยมีข้อดีคือ ทำให้การดำเนินคดีทางแพ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากมีบทลงโทษผู้กระทำละเมิดที่รุนแรงขึ้นทำให้ผู้กระทำละเมิดเกรงกลัวต่อกฎหมายและป้องปรามผู้อื่นไม่ให้กระทำละเมิดเช่นนั้นอีกในอนาคต อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่ทำให้นโยบายของรัฐบาลมีสภาพบังคับ และสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ถูกระทำละเมิด แต่การนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ อาจทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการลงโทษผู้กระทำละเมิดได้ในกรณีที่การกระทำละเมิดนั้นเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หรืออาจเป็นช่องทางให้ผู้ถูกระทำละเมิดหรือทนายความแสวงหาประโยชน์จากคดีโดยทุจริต หรือก่อให้เกิดผลเสียทางเศรษฐกิจได้ในกรณีที่ผู้กระทำละเมิดเป็นนิติบุคคล ดังนั้น การนำหลักการเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้จึงต้องมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เหมาะสมกับลักษณะ ความรุนแรง และความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำละเมิด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- ธรรมนิติย์ สุมนต์กุล. (กุมภาพันธ์ 2558). **ค่าเสียหายเชิงลงโทษ**. สืบค้น 16 มีนาคม 2561 จาก <http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=253>
- ปริญญาวัน ชมเสวก. (2550). **ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิด**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, นิติศาสตร์.
- “พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558” (13 มีนาคม 2558). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 132 ตอนที่ 18 ก, น. 17-27
- “พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551” (20 กุมภาพันธ์ 2551). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 125 ตอนที่ 36 ก, น. 17-22.
- “พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545” (23 เมษายน 2545). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 119 ตอนที่ 36 ก, น. 22-34.
- “พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558” (5 กุมภาพันธ์ 2558). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 132 ตอนที่ 6 ก, น. 7-13.
- “พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551” (25 กุมภาพันธ์ 2551). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 125 ตอนที่ 38 ก, น. 32-51.
- “พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550” (27 กันยายน 2550). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 124 ตอนที่ 61 ก, น. 8-24.
- ศักดิ์ดา ธนิตกุล. (2555). **การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในกฎหมายไทย**. ม.ป.ท.: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิชัย กู้เมือง. (ม.ป.ป.) **ค่าเสียหายในเชิงลงโทษในระบบกฎหมายไทย**. สืบค้น 16 มีนาคม 2561 จาก <http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=122>